

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6 sz. a.

Felölős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdij: külön 30 kr.

Tartalom: A lelkész-képzésről. III. (Schneller István.) — Polgári házasság. III. (Lauko Károly.) — Egyházunk neve. (Raffay Sándor.) — Nekrológ. — Belföld. — Külföld. — Vegyesek. — Pályázatok.

A lelkész-képzésről.

III.

A zsinat előtt állva — sok mindenféle eszmék mertülnek fel s a zsinattól kívánnak testet. Nem ily aspirációval említem az ily intézmény szükséges voltát; mert arról vagyok meggyőződve, hogy zsinatunk minél szűkebbre szorított annak feladata s minél inkább erősödik meg általa egyházunk egyetemes érdekeit képviselő élő szerve, annyival áldásosabb lesz annak hatása egyházunk távoli jövőjére nézve. Csak a tárgyi összefüggés kívánja azt, hogy ily intézmény szükséges voltára felhívjam az igen tisztelt olvasók figyelmét. Ez intézmény — nézetem szerint kettős, egymást épenséggel nem kizáró alakban valósulhatna meg. Egyházunk egyeteme nagyobb városokban, ott a hol nemzeti művelődésünk szellemi szálai egybefolyanak, a hol a társadalmi élet emelkedettsége, annak bajaival, bűneivel is találkozik s hol evang. életünk érvényesítésére, nevezetesen a belmissio terén tág kör nyílhatna meg: — lelkészi seminariumokat emelhetne. Ily seminariumban (vagy bármikép is nevezzük azt) egyes végzett theologusaink nevezetesen a belmissióért lelkesülő s e téren tapasztalt lelkész utmutatása szerint a gyakorlati életbe volnának bevezetendőek. A kivített — különösen Budapesten nem tartanám nagy nehézségekbe ütközőnek. Vannak ott számosabb vallásoktatók. E kötelesség és ezzel járó fizetés is ezen seminariumra volna ruházható. A seminarium gondoskodna a vallásoktatókról, nyujtana kisegítést a hivatalos teendőkhöz túlterhelte lelkészeknek, gyermekistentiszteleteket rendezhetne, épületes felolvasásokat nevezetesen az iparos ifjuság előtt tarthatna, elhagyott gyermekek sorsát vehetné kezébe, pastorálissal egybekapcsoltan segédkezhetne a szeretet különféle műveinek gyakorlásában stb. E seminarium tagjai együtt laktának s eltekintve az alkalmi megbeszélésektől hetenként 1—2-szer a lelkész vezetése alatt tartott gyűlésekben referálnának tapasztalataik-

ról, nyernének közelebbi felvilágosítást, a közösen kifejtett buzgóság szelleme által buzdítást. Idővel e seminariummal kapcsolatosan belmissiói intézetek keletkezhetnének, amelyekben a végzett theologusok, mint tanítók szinte működhethetnének.

Maguk is részt vehetnének a felügyelő lelkész által vezetett a missióra vonatkozó cursusokban; felhasználhatnák tudományos továbbképzésük érdekében az egyetemi város tudományt szolgáló oly változatos intézeteit is. Lehetetlen, hogy ily intézmény megvalósítása ne lenne a legjobb hatással és legnagyobb áldással egész egyházunkra.

Egy másik — szinte a theol. intézetből az önálló lelkészi térre átvezető s a főtebbit épenséggel nem kizáró, hanem e mellett életbe léptethető intézmény az volna, hogy ha egyetemes egyházunk arról gondoskodnék, hogy végzett theologusaink kiváló, még el nem aggott gyakorlati lelkészeink mellé kerüljenek mint segédlelkészek. Ily állomások kerületenként, nevezetesen a nyelvi különbségekre való tekintettel volnának szervezendők, a lelkészek jól megválasztandók s vezető tevékenységükért tiszteletdíjban részesítendőek s a segédlelkészek is évi anyagi segélylyel ellátandók. Az ily módon gyakorlatilag, — az élet iskolája által is kiképzett segédlelkészek bizonyára elnémitának ama panaszos vádat, a mely alaptalanul irányul theol. intézeteink ellen. A hiány — a miut hiszem, hogy kimutattuk protestans lelkész-képzés természetével egyrészt, másrészt a más életpályákon meglevő átmenet hiányában rejlik.

Hogy ezen átmenetet a most megjelölt módon egyetemes egyházunk a közel jövőben ép anyagi tehetetlensége miatt bajosan eszközölheti: ez természetesen előttem sem titok. Egyetlen intézetét theol. akadémiáját sem volt képes egyetemes egyházunk — bár szerződésileg erre le van kötelezve — mindeddig fejleszteni, sőt mi több még kezdetleges állapotában sem képes azt fentartani. Ily viszonyok közt — legálább ugy látszik — Utopia országában tévelyegnek

gondolataim. Azonban ép a zsinattól várjuk egyetemes egyházunk egyetemes érdekeit képviselő élő szervének, az egyetemes gyűlésnek megerősödését s ezen megerősödött életben s nem a zsinat paragrafusaiiban a jövő üdvös intézmények létesülésének biztosítékait. De van bizalmam az eszme hatalmában is: egy eszme, mely a protestans szellemnek követelménye, mely egyházunk missiói feladatára nézve oly hatásossá válhatna önéreje által megragadja a kedélyeket, s a szívek, ezen élő tőkénk, megtermik azt lelkesen, a miről a számító értelem hidegen lemond.

Addig is azonban ép a gyakorlat egyes férfiai részéről nyilvánított kívánatokkal szemben — kell, hogy akademiánk lehetőleg óvatos legyen s soha meg ne feledkezzék sajátos hivatásáról. Egyetemes egyházunknak — a theol. akademia megalapításánál érvényesülő intentiója, valamint akademiánk az egyetemes egyház által adott tanügyi szervezete egyaránt ellentmond minden mechanisálónak, hogy úgy mondjam dressirozó kísérletnek s ellenkezőleg azt követeli, hogy tudományos alapon álló, e theol. tudományt protestans szellemben, tehát személyesítő, egyéniesítő irányban elsajátított s így ön- és cél-tudatos egyének neveltessenek, kik ép egyéniségükbe felvett keresztény eszményük alapján és az ebből a működés egyes terére levont elvek alapján, hivatásukat a szeretetben kölcsönható s így fejlesztő és érlelő életben építőleg teljesíthetik.

Midőn akademiánk ezen, — tanügyi szervezeteinkben, valamint a tényleges gyakorlatban érvényesülő hivatását teljesíti: itt is, valamint a tanügyi szervezet bemutatásánál elismerem azt, hogy ép a kifejtett alapelvek határán belül tovafejlődésnek, tökéletesedésnek igenis van helye. Igenis az életet kívánám én is még inkább a gyakorlati theologia körébe bevonni. Eltekintve a belmissió disciplinájától, a melyről ép az optatumok előterjesztésénél szólottam — kívánatosnak tartanám azt, hogy theologusaink a gyakorlati seminariumok előterjesztő részét (tehát nem a kritikait) az élet terén végezzék. Rendeltessenek be akár a nép-, de tán még helyesebben a középiskolai (nevezetesen az algymnasiumi) ifjuság számára istentiszteletek, bizassék az akademiára egy-egy gymnasiumi osztályban a vallásoktatás ügye. A gyakorlati theologia tanára tartson ott minta istentiszteleteket, itt minta katechesist s felügyelete alatt végezzék ott a theologusok az istentiszteletet, itt katechetikai gyakorlatukat. Ezek elvégzése után következnek a tapasztaltak megbeszélése. A theologus így érintkezhetnék az élettel; beszéde és katechesise valóban gyakorlati jelentőségűvé válhatna — s a kritika kiterjeszkednék arra is, a mi ily érintkezés nélkül egészen problematikus. Ezen kívül a jelesebbek az akademiái istentiszteletekben is felléphetnének és pedig annak ép úgy liturgiai, mint homiletikai részében (természetesen a liturgiánál a keresztelés és úrvacsora kizártával.)

Mind ez azonban a gyakorlati theologia tanárának idejét és erejét annyira igénybe venné, hogy ennek megvalósítása a jelenlegi viszonyok közt egye-

nesen a physikai lehetetlenségek közé tartozik. — A vallást a gymnasium felsőbb osztályaiban kezelni, a lelkészi teendőket végezni, a theologiai akademián hetenkénti 10 órában a gyakorlati theologia disciplináit előadni, a seminariumokat vezetni s most ezenkívül még annyi órában ezen optatumokat is teljesíteni ez nevezetesen, ha meg nem feledkezünk arról sem, hogy e férfiu vállát, a gyülekezetben, a kerületben valamint közegyházunkban is kiváló állásánál fogva oly számtalan egyházzpolitikai s administratívonalis gond és munka nyomja: merő physikai lehetetlenség. S végre még egyről sem szabad egyetemes egyházunknak, mint akademiánkat fentartó és fejleszteni hivatott testületnek megfeledkezni, hogy e tanerő működését szabadon ajánlotta fel a kezdetben megállapított határok közt, s hogy fizetése — sem mi. Így tehát e téren is ismét az anyagiakban való tehetetlenség az, a mi akademiánk ez irányu fejlődését lehetetleníti, s így, ha van optatum, ennek teljesítése vagy megtagadása nem az akademia, hanem ennek felettes hatóságától függ — egyes egyedül.

*

Ezzel a lelkész-képzésre vonatkozó nézeteimet elmondtam s ezen mondottak keretén belül már most egész röviden rátérhetek jelen soraim alkalmi okára: Nagyt. Scholcz Gusztáv budapesti lelkész úrnak a tanító-képzést, illetőleg képesítést érdeklő fel-szólalására.

Az eddigiek alapján világos az, hogy akademiánk felállításánál jelentkező intentio, valamint a jelenleg alkalmazott tanügyi szervezet teljesen eltekintett a tanító-képzés vagy képesítés céljától. Akademiánkat tisztán a lelkész-képzés szempontja alá helyezte s fejlesztésétől várta a theologiai tudományos képzés fokozatán álló tanár-képzést, de nem az alantabb fokú előkészülésem nyugvó tanító-képzést.

Továbbá világos az is, hogy az akademiánkon is előadott paedagogiai tantárgyak csak a jövő lelkész, mint a nevelés ügyénél esetleg mint felügyelő közreműködő egyén szempontjából kezeltetnek. Ismerje a lelkész a nevelés történetét s tudja azt, hogy a protestantismus szelleme, a jelenlegi nevelési tudomány alapján, minő nép, közép és főiskolát követel, minő legyen nevezetesen az elsőben az egyes tantárgyak kezelése. — Már most lényeges különbség van valaminek megítélése és ugyanennek végzése között. Lehetek kitünő aesthetikus a nélkül, hogy építész, festő, szobrász, költő vagy zenész lennék. Más az érzék, az ítélet felkeltése és egészen más az ügyesség birtoka. Teljesen helyesen ítélem meg a tanító működését, sőt mi több indításokat, utasításokat adhatok neki tantárgya kezelésénél, anélkül, hogy magam is ügyes tanító lennék. Akademiánk tehát paedagogiai előadásai alapján nem igényelheti magának azon jogot, hogy tanítóképzőnek tekintessék s hogy egy tanító-képesítő okmányt kiállítson; s magam részéről ép ezért nem látok semmiféle sértést abban, hogy ha theologusainknál, mint ilyeneknél a tanítói szakképzettség, illetőleg a tanítás ügyességének birtoka kétségbe vonatik.

A baj azonban megvan. Vannak lelkészi állomásaink, a melyek oly csekély jövedelemmel járnak, s a lelkész idejét is oly kevésbé veszik igénybe, hogy ily helyeken a lelkészi hivatalnak a tanítóival való egyesítése nem csak lehető, hanem ép a megélhetés, a felekezeti népiskola fenttarthatása érdekében egyenesen követelt. Miután pedig országos törvényünk (1868. XXXVIII. t. cz. 133. §.) eltekintve az átmeneti intézkedésektől (az akkor működő tanítókra nézve), csak is okleveles tanítókat jogosít fel a tanításra: ép ezért a helyzet kívánalma és a törvény követelményének úgy felelhetünk meg, ha theologusainknak tanítói oklevelet is adunk; s e szerint a theologiai intézeteken a paedagogiai tantárgyakat e célra való tekintettel kezeljük.

E következtetés egyszerű ugyan, de az azzal járó követelmények teljesítése lehetőleg complicált és ezen felül költséges is. Ugyanis egészen eltekintve attól, hogy a lelkészképzés szempontjának eddigi következetes alkalmazásáról kénytelenek lennünk lemondani, s az egységes tanczél egy a lelkész-képzés színvonalát leszállító, vele nem homogén tanczél felvétele által lényegesen megzavarni, — theologiai akademiánk a mint tanító-képző intézetté válna

1) felügyelet tekintetében azonnal elvesztené tisztán egyházi jellegét, a mennyiben a törvény 14. §. és ennek alapján a megyei tanfelügyelőknek adott miniszteri rendelet 43. §-ban részletezett utasítás szerint a kormánynak közegei, akademiánkat időnként meglátogatnák, a tanfelügyelő akademiánkat megvizsgálná, hogy ebben a törvény 88. §-ban felvett tantárgyak rendesen taníttatnak-e, hogy van-e mellette gyakorló iskola, és taníttatnak-e ebben a 11. §. 3. pont alatt kijelölt tantárgyak s megtartatnak-e az évi vizsgák s hogy tanító jelölteink az arra rendelt hitfelekezeti hatóság által a törvény 102. és esetleg 103. §-ai értelmében megállották-e a szigorlatokat; az állami kormány szigorúan örködnék a fölött, hogy a törvény 13. §-ban foglalt feltételek pontosan teljesíttessenek, s meggyőződést szerezne arról, hogy akademiánk, mint tanító-képzőre tartozó vagyona köteleességszerűleg, czéljának megfelelőleg s biztosan elhelyezve kezeltek-e s jogosan követelhetné a statistikai adatok beküldését.

2) Theol. akademiánk jellegének ezen megzavarása okvetlen maga után vonná vezetése s tanári személyzete tekintetében a *status in statu* complicált állapotát, a mi ismét eltekintve az egységes tanczélra való haladástól esetleg leküzdhetlen formalis nehézségekre adhatna alkalmat. Ezekre később visszatérek még.

3) De az új tanczél magára az akademián előadandó tananyagra is módosító és bővítő hatással bírna. Föltéve ugyanis azt, hogy a középiskolában szerzett ismeretek beszámíttatnak s így a tanítóképzőben előadandó következő tantárgyak: (1. a törvény 88. §-át és „a tantárgyak osztályonkénti felosztását és terjedelmét“) a hit és erkölctan, a földrajz és történet, az anyanyelv, magyar nyelv,

német nyelv, természettudományok, hazai alkotmánytan, mennyiségtan és mértan, szépírás és rajz, testgyakorlat tanítása — teljesen elmaradnának: mégis okvetlen szükséges lenne a neveléstörténet és neveléstannak eddigi heti óráit (3) legalább kettővel szaporítani, a mennyiben a lelkész-képzésre szükséges tantárgy tágabb keretén belül a népiskolára vonatkozó tananyag, nevezetesen didaktikai szempontból bővebb kifejtést igényel. Továbbá eltekintve az akademia tantervébe felvett énektől; a zene (zongora, orgona) három éven át legalább heti 3 órában; a zeneszerkezettan egy éven át heti 2 órában; a középiskolában tanult tantárgyaknak a népiskolára alkalmazó módszertana, az oktatásban kifejtett elvek alapján egy éven át heti 4 órában; a gyakorló iskolában való hospitálás, oktatás és eunek megbeszélése 3 éven át heti 4 órában; s végre a mezei gazdaság és kertészetbe való bevezetés a nyári félévben heti 2 órában, tehát egy évre számítva heti 1 órában.

Az óra szaporodást összegezve:

a) neveléstörténet és neveléstan bővebb tárgyalása miatt két éven át h. 2 órával, ad	= 4 órát
b) zene 3 éven át h. 3 órában =	9 „
c) zeneszerkezettan 1 éven át h. 2 órával	= 2 „
d) módszertan 1 éven át h. 4 ó. =	4 „
e) gyakorló iskolában 3 éven át h. 4 órával	= 12 „
f) mezei gazdaság és kertészetbe való bevezetés félévenként 2 ó., tehát egy évre	= 1 „

összesen 32 órát.

Miután már most ezen tananyag, tekintettel arra, hogy a 4-dik évben theologusainknak teljes idejét és erejét szakvizsgájuk veszik igénybe, a 3 első évre volna beosztandó: úgy egy-egy évben legalább 10 heti órai szaporodást követelne a tanítóképzés. Ezen 10 órát hozzá adva theologusaink által jelenleg kötelezőleg hallgatott óraszámokhoz az első évesek heti óra-száma 37, a II-éveseké 35, a III-éveseké 32 lenne. — Ezen óra-szám protestans theologiai intézetben egyenesen absurdum. Akademiánk protestans jelleme ugyanis tiltakozik a tömörségi rendszer ellen, az ellen, hogy theologusaink csak befogadólag viszonyuljanak a tananyaggal szemben; s követeli általában, de akademiánk semináriumintézménye által különösen a befogadottnak kritikai feldolgozását, tért a szabad spontaneitás kifejtésére. — Már most az physikai lehetetlenség, hogy azon egyén, a ki naponta 6 órán át inkább befogadó tevékenységre kárhozott s ezenfelül a megélhetés érdekében még 1-2 privát-órát adására kényszerült: hogy ugyanez kedvvel és sikerrel dolgozza fel a befogadottat és szabad idejét(?) szabad tanulmányozásra is szentelje.

Ezen complicatióban látom én a legnagyobb nehézséget, mert lelkészi képzésünk protestans jellemet veszélyeztet.

4) De van még egy nehézség, mely ólomsúlyl bénítaná meg különben is tehetetlen egyetemes pénztárunkat. Theologiai akademiánknak tanítóképzővé való szervezkedése tetemes költséggel járna. Hangszereket, nevezetesen zongorákat feltétlenül be kellene szerezni s a törvény 13. §-a értelmében gyakorló iskolát felállítani; — a mezei gazdaság és kertészetben való gyakorlás érdekében a tanítóképzőnek legalább 2 holdnyi kertre volna szüksége (1. törvény 83. §). — A követelt gyakorló iskolával szemben hivatkozhatnék ugyan valaki a Pozsonyban létező népiskolákra, mint a melyekben theologusaink eléggé gyakorolhatnák magukat. E hivatkozás azonban a gyakorló iskola feladatának félreismeréséből és a helyben létező népiskolák nem ismeréséből magyarázható meg. — A gyakorló iskolának — tekintettel azon gyakorlati célra is, mely szerint csak a legszegényebb gyülekezetekben lesz kénytelen a pap egyszersmind tanítóskodni, — egy tanító iskolának kell lennie. Ily iskola Pozsonyban nincs. A pozsonyi iskolák továbbá vegyes, nevezetesen német és magyar nyelvűek, a mi miatt theologusaink nagyobb része gyakorlatilag az oktatásban részt nem vehetne. Végre pedig — s erre fektetem a fősúlyt, a gyakorló iskola tanítója kell, hogy tantárgya kezelésében egészen a nevelés- és oktatástan tanárának s nevezetesen a módszertani gyakorlatok tanítójának álláspontján álljon s az elmélet alkalmazását mutassa be s ugyan ebbe vezesse be a theologusokat. — Ez merő lehetlenség 6, ép a módszeres kezelésben egymástól lényegesen eltérő tanítóval szemben, lehetlenség még akkor is, hogy ha a helybeli gyülekezet megengedné azt, hogy elemi iskolái gyakorló iskolákká válnának. — Az elemi iskolák felhasználásáról tehát feltétlenül le kellene mondani s gyakorló iskolát külön gyakorló iskolai tanítóval felállítani.

Már most feltéve, hogy a helybeli gyülekezet ily gyakorló iskolára külön adna termet, feltéve azt is, hogy theologusaink a gazdaság és kertészetben nyereudő gyakorlati képzést szinte szíveségből a helybeli szőlészeti kertészettel egybekapcsolt iskolában megszerezhetnék s így a 2-holdnyi kert megszerzésének szüksége is elesnék: mégis egyszer s mindenkorra a következő beruházásokra volna szükség:

1. a gyakorló iskola felszerelésére (padok, taneszközök): . . .	600	frt.
2. zeneszerek, nevezetesen zongorák beszerzése	800	„
összesen	1400	frt.

Ezenkívül az akadémia évi budgetje is lényeges megterhelhetésnek volna kitéve. — A gyakorló iskola tanítójának évi fizetése 800 frt.

Ugyancsak ő adná elő a zenét

kezdőknek h. 3 órában	
haladóknak „ 3 „	
a zeneszerkeztant	2 „
a módszertani gyakorlatokat „ 4 „	
a gazdaság és kertészetet	1 „
összesen h. 13 órában.	

Az órát csak 50 frttal számítva	650	frt.
A neveléstörténet és neveléstan 2 órai szaporodását à 100 frt.	200	„
A gyakorló iskola fűtését s az igazgatással járó irodai stb. terhekért	200	„
összes évi költség	1850	frt.

A kimutatott szükséges összegek magukban véve csekélyek, mindamellett mégis tekintettel a theol. akadémia pénzügyi helyzetére azok folyóvá tételét lelkiismeretlen pazarlásnak tartom. — Addig, míg a theologiai akadémia tanárainak évi fizetése Pozsonyban 1500 frt., míg a gyakorlati theologia tanárának, az igazgatónak, a könyvtárosnak fizetése — semmi; addig, míg a könyvtárra való kezdetleges 500 frt.-nyi előirányzat nem csak hogy be nem tartatik, hanem úgy mint ez évben alig 100 frt.-ra leszállítatik; addig, míg egyetemes egyházunk tisztán csak az akademiának élő tanárai nyugdíjintézetéről nem gondoskodott: addig minden új teher elvállalása tényleg, nem csak nézetem szerint, — lelkiismeretlen pazarlás lenne.

Ezek azon nyomós nehézségek, melyek a tanítóképzés felülelését akademiánk keretén belül egyenesen megtiltják. Mindegyik magában véve elégséges ok arra nézve, hogy akademiánkat eme költséges, zavarokra és complicatiókra vezető új intézménytől óvjuk meg.

Schneller István.

Polgári házasság.

III.

A polgári házasság behozatala által nem szünik-e meg, avagy nem szenved-e csorbát a vallásnak, az egyháznak áldásos befolyása a házasságkötésre s az abból folyó házassági, családi életre, — és nem lazuland-e meg az egyház közötti régijó viszony?

Épen nem! Sőt ellenkezőleg, ép akkor nyílik és tisztul meg a tér, melyen az egyház akadálytalanul teljesítheti fönséges és eredményeiben áldásos feladatát.

Pulszky Ferencz midőn a polgári házasságról értekezve s a felekezeti sok huzavonát és lelketlen torzalkodások eseteit jelezve azt mondja, hogy „ . . . Ily botrányos esetek ismételt előfordulása csakugyan szükségessé teszi, hogy az állam rendezze a házassági jogot és szabályozza törvény által, mely minden felekezetre kiterjed, a házassági kötelék megbontásának, a válásnak eseteit és módját; ez pedig csak úgy történhetik, ha a házasság, nem mint eddig, kizárólag egyházi, hanem ezentúl az államra nézve polgári kötés lesz. . . egyszersmind hangsúlyozva hozzáteszi, miszerint „hiba volna a felfogás, hogy az ily polg. hatóság előtt kötött házasság megszüntesse az egyházi szertartást . . . A kötelező polg. házasság be-

hozatala nem gyengíti a vallás tiszteletét s nem is szünteteti meg az állam és egyház között fenálló viszonyt, de lehetetlenné teszi a botrányos eseteket!¹⁴

Lássuk tehát, marad-e s mi szerepe marad a vallásnak, egyháznak a polg. házasságkötés mellett? Még mindig a legszebb, az igazán lélek és szívemelő rész! Mert amíg a házasság a lelkiismeret dolga lesz, — pedig itt-ott kalmárkodhatnak ugyan ezzel is a világ fiai, de lényegében mégis öröktől örökké a lelkiismeret dolga volt és marad — mindaddig épen az, ami a házasságot valódi házassággá, nem pedig csupán törvényengedte együttéléssé teszi, tehát a családi életnek az alapja, a mely a világi törvények keretén s hatásán kívül esik: mindenha a válásnak, az egyháznak örökösége és nemeseítő hatása alá fog tartozni!

A házastársak közötti föltétlen kölcsönös bizalom, önodaadás, áldozatkészség, törhetlen hűség érzelmekben és cselekedetekben egy egész életen át, a megkötött házassági egységnek azon ereje, amelyet — ha igaz ker. lélekkel kötött — egyedül a halál oldhat fel . . . mindezt semmiféle törvényes aktus nem biztosíthatja! És így a mi a házassági viszonyban, a családi életben a legfőbb: épen az a törvény által nem érettethetik el soha!

Itt a gyönyörűséges mező, itt a vallás és egyház főnséges munkatere a házasságkötésekkel szemben és azokat megelőzőleg!

Mi keresztyének valljuk és fennen hirdetjük, hogy „A mit Isten egybeszerkesztett, azt ember el ne válassa!” (Máté 19. 6.) De mit szerkesztett egybe az Isten? Az egyház szolgálói mindig azt mondták: ha a mátkapárok egyháziilag egybeadtak, hát akkor azokat az Isten szerkesztette egybe. Tagadom! Oh hiszen mennyi házaspár kötött össze az Úrnak sz. oltára előtt, akiket bizony nem Isten, hanem vagy az ördög vagy a Mammon szerkesztett egybe! Mert —

midőn az a rövid, de megmérhetetlen súlyú „Igen“ szócska az oltár előtt csalfa és hitszegő ajakakról surran le, vagy kényszer és nyomor, ravaszság és csalás, vagy külső erőszak által préseltetik ki; — ha a kufár szülék a házasságban eladták gyermekeiket, vagy ha az ifjú sívár lelkek maguk is annyira aláülödtek, hogy mint árúczikket maguk vitték önmagukat a piacra és kalmárkodó spekuláció útján siettek a házasság sz. ösvényére; — ha aztán az ilyenek előtt az egybekelés órájával megnyílt a pokol, ha az ilyen házasság két embert és többet nemcsak szerencsétlenné, hanem gonoszszá is tett, ha az ily szövetség férj, feleség és gyermekekre nézve a nyomornak forrásává s a bűnöknek iskolájává lett.. ugyan vajjon az Isten szerkesztette-e ezeket egybe, habár az egész püspökikar sőt maga a „csalhatatlan“ eskette is őket az Úr oltára előtt?!

Nem, és soha! A jóhiszeműség élhet ugyan a copuláló Istenszolgájában, de tudta és akarata elle-

nére hány és hány hamis esküt vesz fel a vallásnak, az igaz Istennek szent nevében, s hányszor tétetik így az Istennek sz. háza az Úr megcsúfoltatásának helyévé!

Dehát ha mindez tagadhatlan is: mégis nem leend-e rosszabb és aggasztóbb, ha a mátkapárok, feloldatván az egyházi kényszer alól s megelégedvén a polgári esküveléssel, a vallásnak, az egyháznak mégcsak áldását se kívánják s nem keresik? Lehet, hogy akadnak ilyenek is! De ha némelyek majd kicsinyleni s mellőzni fogják az egyház által nyújtott s reájuk nem kényszerített jótéteményt: ám legyen, ez az ő dolguk! Hanem az egyházi házasságkötés valójában csakis addig lehet jótétemény, amíg az igazán keresetlik és kéretik s mihelyt az bárkire is reá erőszakoltatik: elveszti értékét, minden erkölcsi hatását és erejét!

Itt kellend nekiünk, a vallás őreinek, az egyház szolgálóinak részre állanunk s oda hatnunk, hogy a vallás áldását egyházunk minden tagja keresse és kérje. Az egyháznak leend főnséges feladata, hogy tagjaiban ápolja és tartsa fön azt a tiszta evangéliumi vallásos kegyességet, mely a legfontosb földi szövetségnek, a házasság egyházi megáldatásának jelentőségét, értékét és szükségét mindenha élénken érezze és kívánja. Majd akkor azok, a kik a törvényházából, hol a törvényszabta polgári kötést megtették, önnön jószántukból eljönnek az Istennek házába is, hogy lelki és szívbéli egyesüléstiket a szíveket és veséket egyedül vizsgáló és megítélő legfőbb Bírónak itt a buzgóság megszentelt helyén is bemutassák s annak és a szentek gyülekezetének áldását kikérjék; majd akkor, ezen nem kényszerített buzgóság leend az, amelylyel „az Isten nem csúfoltatik meg“; — majd ezekre mondhatja találóan az Úrnak szolgálója: „Menjetek el békeséggel, legyetek megáldva, megáld titeket az Úr, mert a kik vetnek a léleknek, a lélekből aratnak örökéletet.“ Gal. 6: 7, 8.

S hogy ez így van és így lesz, mutatja az eddigi — immár több, mint félszázados — tapasztalás. Mert mindenütt, hol a polgári házasság behozatott, a polg. eskü letétele után keresik és kikérik a mátkapárok az egyháznak áldását is, s csak akkor érzik magukat valóban egybekötötteknek, ha az egyházi szertartásban is részesültek.

Az egyetemesen előírt s minden felekezettiekre nézve egyenlően jogosult és kötelező polgári eskü megadja a házasságnak jogérvényességét, az egyház pedig a jogérvénnyel bíró házasságra reá adja áldását!

S ha ez így lesz, aminthogy másként nem is lehet: csak akkor leend igazán elgördítve a legtöbb és legnagyobb botránykő arról a főnséges munkamezőről, amelyen állam és egyház, irott törvény és vallás hivatva vannak viribus unitis munkálni javát és üdvét annak a népnek, a melynek nagyjai és kicsinyei, bármit mondjanak is a papi-fejedelemségek, egyenjogú tagjai és pol-

gárai leendenek úgy a földi királyok birodalmának, mint az Isten országának!!

A családi jog illetén rendezése a lelkiismeret szabadságának, a protestantismus evangéliumi alapigazságának újabb diadala leend! Gal. 5: 1.

Lauko Károly,
ev. pap.

Egyházunk neve.

Mióta az egyházi élet fejlődését figyelemmel kísérem, még soha sem tapasztaltam annyira mint az idén, hogy ref. atyáinkfiái a maguk kifogásolhatlan magyarságát, igaz ügylőz nem szükséges nagy hangon hirdetve, sokszor még a Budapesti Hirlapnál is kiméletlenebbül csapkodják testvéreik, a mi arcunkba a hazafiatlanság nagy és igaztalan vádját s ezzel együtt magát a történeti fejlődést, vagy legalább is annak ismeretét megtagadva, minden további okoskodás nélkül egyszerűen eltagadni igyekeznek tőlünk az evangélikus jelző jogosságát (csak az egy Csecsetka tanár úr Ev. Egyházjogtana esetét említem fel) s mindinkább következetesen kezdenek bennünket csak lutheranusoknak nevezni. Ha ez csak egy-két esetben történék, még talán szemet hunyhatna neki az ember, de az egyházi lapok már akár vélt igazságuk érzetében, akár gondatlanságból vagy egyszerű tudatlanságból, nemcsak hogy megmaradnak ez irány mellett, hanem egyenesen terjeszteni óhajtják azt. S nemcsak minket neveznek lutheranusoknak hanem vannak, akik talán felekezetieskedésből valahányszor csak megszólalnak, mindig odabiggyesztenek cikkükbe legalább egy párszor, hogy „mi kálvinisták,“ a „kálvinista öntudat“, a „kálvinista hazafiság“ stb. Hát bizony pedig sem a kálvinistasággal, sem a lutheranussággal nincs mit dicsekednünk, mert azzal együtt jár az is, hogy ismerjük el magunkat önálló és jogosult egyházak helyett csak holmi kinövésnek, pusztá szektának. Azért aki a történettel csak egy kissé is ismerős, lehetetlen, hogy ezen elnevezéseket megengedhetőknék találja. Hogy a köznép azt használja, az csak az ismeretek hiánya mellett tanúskodik és annak következménye, de u. e. álláspont talán mégis szégyenletes egy tudományos és pedig épen prot. egyházi lapnál.¹⁾

Melyik tehát a sok közül a prot. testvéregyházakat s nevezetesen a mi egyházunkat leghelyesebben megillető czim, illetőleg név? Többször gondolkodtam már e kérdés felett s midőn ugyanezt láttam e b. lapok f. évi 5-ik számában fölvetve, nagy érdeklődéssel és figyelemmel vártam az e tárgyban meginduló eszmecsere. Mivel még ez ideig válasz a föltett kérdésre nem érkezett, a nt. cikkíró úrral pedig a végeredményt tekintve egyet ér-

teni nem tudok, bátorságot veszek magamnak véleményem rövid nyilváníására.

Tudjuk, hogy mindjárt a ref. első éveiben kérdés tárgya volt, — és teljes 100 évig a legnagyobb ingadozást látjuk e téren, — hogy egyházunknak mi legyen a neve. Ecclesia christiana, emanata, reformata, repurgata, instaurata, renovata stb. nevekkel még a symbolikus könyvekben is föl váltva találkozunk. Mindezek mellett természetesen az ellenesek szerettek lutheranusoknak nevezni bennünket, hogy már az elnevezés által is tévelygő felekezethez mondhasanak. A legrégebb adatok azonban azt mutatják — így Erasmus és Dick megjegyzései is, — hogy az egyház magát legszívesebben nevezte mindjárt kezdetben is evangélikusnak. A christiana elnevezést korán elvetették, mert ez magától értetődő volt és nem jellemezte őket a r. katolikusokkal szemben, kik azonban evangélikusok csakugyan nem voltak, mert nem az az egyetlen alapjuk.

A lutheranus elnevezés mindjárt a mozgalom megindulásakor közhasználatú volt ellenteleink között, de az ellen az egyház mind e mai napig a legerélyesebben tiltakozik. Volt ugyan idő, mikor ezt is elfogadták néhol hivatalos jelzéseképpen, amikor még Luthert mintegy szentnek, Isten választott és ígért küldöttének tekintették s a mikor a kalvinismus és zwinglianismus (mondjuk így) is terjedni kezdett és sajátos formát vett fel: de azt csak az olyan túlzók, mint egy Andreä, Hunnius, Aegidius, Saleis Dávid, Gerhard stb. szerették hangoztatni. A lutherana egyházat (de meg az egyetemes protestantismus szétszakadását is) a Form. Conc. teremtette meg és az elnevezését a dogmatikai irodalomba először Hutter Lénard vitte be.

Hazánkban is kezdetben a lutheranus szót a protestáns értelemben vették s itt is csak a Form. Conc. szakasztotta el a lutheranusokat a reformatusoktól. Itt a reformatusok orthodoxoknak, katolikusoknak is nevezték magokat, de egyiket se tartották meg. Később — még II. József alatt is — a protestánsokat együtt a katolikusoknak nevezték, de — szerencsére — ez a nevezet nem sokáig élt. Még az 1791-iki törvényhozás alkalmával is együttesen evangélikusoknak neveznek bennünket, egyenként pedig ágostai és helvét hitvallásuaknak. Így mondja ezt a Blázy kátéja is. S ez volt a leghelyesebb, legalább félreértésre nem adott okot.

Most azonban közös néven protestánsoknak neveznek bennünket s nevezzük magunkat. S hogy nevezzük külön-külön? A ref. atyafiak ezelőtt még a reformatus nevet is igen gyéren használták s legelterjedtebb volt a helvét hitvallásu nevezet. Később a rövidebb s tetszetősebb reformatus név jött divatba, majd különösen a debreczeni zsinat óta az evangélium szerint reformált vagyis röviden az ev. ref. jelzés válik általánossá. Ez azon okon van így — a mint azt a XVI. és XVII. században magyarították, — mert ők az evan-

¹⁾ Különben igen ajánlatos lenne olvasgatni Dr. H. Hepe Ursprung und Geschichte der Bezeichnungen „reformirte“ und „lutherische“ Kirche. Gotha. 1859. cz. művét.

gelikus egyházat is tovább reformálták, tovább fejlesztették. Nem bánom, legyen ez a czimük, kapcsolják együvé a kettőt, de legalább aztán ha már fölvetették az egyik mellé a másik szót is, ne monopolizálják s ne akarjanak miukat egészen kiforgatni még a nevünkéből is. Az evangélikus elnevezés, a mi előbb tisztán a mienk volt s a mi nagyon is megillett bennünket, csak maradjon meg nekünk, ne akarják azt is megpanaszolni s egyszerűen a régi ellenséges csúfnévvel lutheranusnak nevezni.

De nemcsak náluk, nálunk is — és az országgyűlésen is — a mi egyházunknak legujabban egy értelmetlen neve kezd divatba jönni: az ág. evang. Ha már a hitvallásról akarjuk magunkat elnevezni, legalább tegyük azt helyesen. Mert ezen kifejezésnek a hitv. szó közbeszúrása nélkül nincs helyes értelme. Ágostai evangélikus csak azt jelenti, hogy valaki, a ki vallására nézve evangélikus, Ágosta városából való s így én pl. czeplédi evangélikus vagyok.

Az 5. szám czikke evangélikus keresztény (de akkor is mindenestre keresztény, mert christianus magyarul csakis ez utóbbi lehet) egyház elnevezést ajánl. Keresztény egyház mindaz, a mely a Krisztus tanait, bármiként magyarázza is azokat, elfogadja s így ez roppant tág fogalom. Tág fogalmat pedig logikai meghatározásnál használnunk nem lehet. Ezt — mint már említettem — maguk a reformátorok sem tartották helyesnek és idejekorán elvetették.

Ha azonban ezt a szót — mely ugyis magától értetődik, ha a másik ott van, mert az evangélium alapuló egyház már eo ipso keresztény — kihagyjuk, megtaláltuk véleményem szerint azt az elnevezést, mely leghelyesebb s melyet a történet is igazol s mely tanrendszerünk egészének úgy, mint részeinek egyaránt legjobban megfelel. Igenis, a mi egyházunk evangélikus egyház és más nem is lehet. Ez a név a legrégebb, a legáltalóbb, ettől elállanunk nem szabad. Legyenek a mi édes testvéreink ev. ref., mi maradunk a régi mellett vagy ha a hitvallások után akarjuk magunkat nevezni, legyenek ők helvét hitvallású evangélikusok, mi pedig ágostai hitvallású evangélikusok, de a legnagyobb tudatlanságra mutat az, ha valaki emberi nevek után nevezi el akár azt, akár azt az egyházat.

Soraimat a német rendek közt Hessen-Kasselben 1722-ben létrejött Unionis conclusum azon határozatával zárom be, mely most is legjobb megoldása a név kérdésének, hogy „ezután minden evang. rendek egy testületet képezvén, mindkét fél óvakodni fog egymást szektanevekkel bélyegezni, sőt inkább egymást evangéliumiak vagy ágostai hitvallásuaknak nevezi. Ha pedig egymás közt akarják magukat megkülönböztetni, használni fogják az evangéliumi vagy evangéliumi-reformált elnevezést.“

Raffay Sándor.

NEKROLOG.

Kemenes-Högyészen márczius 21-én a legderekbab, legtevékenyebb, mai nap nem mindenkor található templomias, egyházát, vallását hasonló buzgósággal szerető férfiak egyikét kísértük élte 62-ik évében örök nyugalma helyére. E férfit K.-Högyész díszbe, büszkesége Kluge Sámuel volt.

Nem lehet, hogy e lapok útján is sokoldalú érdemei megemlézése mellett nyilvánosságra ne hozzam a nagy veszteséget. De hol is kezdjem?

Helységünknek sok év óta jegyzője, de sőt mindene volt. Akár köz, akár egyszerű magán ügy vette igénybe tanácsát, működését, mindeniket egyforma hűséggel szolgálta, s ráért nemcsak a maga dolgait, hanem egyebek általi — még gazdasági megbízásokat is ügyelni, kezelni, jó eredménnyel végezni.

Mint 1848-diki honvédszázados a fegyverletétel után besoroztatván drága pénzen nyert szabadsággal jött hozzánk, előbb haszonbérelő, majd közbirtokos. Gyülekezetünknek sok éven át oly munkás felügyelője, mintha az a gyülekezet nem is közjő, hanem tulajdon anyagi birtoka lett volna. Érte sokszor mellőzte tulajdon ügyeit. Högyészen az egyházmegyei, egyházkerületi kiválmak rendeletek soha sem hagyattak teljesítetlenül. Hol hajdan az évenkénti költségvetés alkalmával a pörnek, patvarnak, alkudozásoknak alig volt vége, midőn csaknem mindenki a maga kevésbé tehetséges voltát bizonyígtatta, ott az ő tanácsára a polgári adóforint fogadtatott el alapul, külömbiséget téve a házadó, földadó s személyadó között. Megbízás után oly tervet, kulcsot csinált, hogy csaknem egészen megszünt minden kellemetlen érzékenykedés.

Ez uton elkészült a majdnem egészen új lelkészlak, az egészen új tanítólak két tanteremmel, egy másod tanítói szobával, mind cseréptetőre, magas falakkal, ablakkal. Pénzünk ugyan nem volt, de az egyesek magán munkáján kívül a 8000 forint adóság minden külső segítség nélkül nemcsak törlesztve van, de a most négy éve alapított magtár mintegy 500 mérővel gazdag. A lelkészi, a tanítói gazdasági épületek is mind megújítottak, mind jók. Templomunk sem mutat semmi kívánni valót; torony kellene rá, és ez lenne Kemenesalján a legszebb evang. templom. De a toronyépítésnek most részben e halál, részben amaz erős haranglábak állják útját, melyek szinte az ő fáradságai, tanácsa, rajzai, felügyelete mellett állítottak s pár évtized óta még mindig mozdulatlanul állanak s emelik ama két harangot, melyeknek nagyobbika szinte az ő befolyásos intézkedésével jöhetett létre. Hogy mind e költségek beszerzéséhez mily fáradhatlan buzgóság kellett elgondolhatjuk, ha tudjuk, hogy Högyésznek sem tőkéje, sem egy talpalatnyi fekvősége nincs. Ez eredményeket csakis Kluge Samu buzgósága érhetette el.

Esperességünkben több éven át mint világi jegyző, majd mint iskola látogató szolgált s volt jó segítője lelkésztársának. Most e megye egyik kerületében is hasonló megbízása volt.

Mondjam-e, hogy e sokféle hivatalát mind lelkiismeretes pontossággal végezte s díjtalanul?

Meg kell még említenem, hogy mind ez utolsó napokig hosszú évek során ő volt a marczalszabályozási társulat titkára, pénztárosa, s midőn mint ilyennek tudomására

jött a Marczal melletti helységek kibonyolíthatlannak látszó pénzügyi zavara, rendetlensége, a társulat megbízása folytán járt hetekig faluról falura s rendbe hozott minden rendetlenséget.

És eltemették e példanélküli munkaerőt, munkakedvet. Megdőbbsent, megszorodott minden szív, könnyet hullatott minden szem.

Dubovay Béla magasi lelkész a háznál rövid beszédet és imát, Varga Gyula vönöczki lelkész rövid síri imát mondtak. Roppant sokaság, 4 evang., 3 reform., több kath. lelkész kísérték a koszorúkkal egészen elfedett koporsót. Az evang. harangokkal együtt zengték gyászdalukat a kath. harangok.

Elmentél édes barátunk! pedig beh sok munka várt még reád. Sokat munkálkodtál, nyugodjál csendesesen. Oh bár fájó részvétünk enyhíteni volna képes özvegyed, három nagykorú, három kiskorú gyermeked, unokáid, vejeid, rokonaid határtalan fájaldmát. — Bizzatok! hisz így énekelünk: „Atyánk megver, meggyógyít, sebesít, de megszán, velünk mint szeretett gyermekeivel bán.“ Így volt eddig, így lesz bizonyosan ennek utána is mindenkor!

Hering János,

volt k.-hőgyészi ny. evang. lelkész.

BELFÖLD.

Az Aszódon létesítendő bányakerületi nőnevelő-intézet.
A bányakerületet több év óta komolyan foglalkoztató nőnevelő-intézet felállításának fontos kérdése végre megoldásához közel áll. Folyó évi szeptember hó elején megnyílik ezen intézet és a körülményekhez képest azonnal vagy négy, vagy kezdetben a jelentkezésekhez képest csak két osztályra fog berendeztetni. A mit ezen kerület Istenben megboldogult fáradszóra oly lelkesedéssel s semminemű nehézségtől visszariadni nem tudó ügybizalommal tervezett, a minek megvalósulása után annyi száz meg ezer buzgó protestans lélek epedezett, az a bányakerület világi kormányzójának és a megdicsőültnek püspöki székén méltó utódjának mindnyájunk meglegedésére s evangeliomi egyházunk felvirágzására immár szerencsésen sikerülni fog. A magyarhoni protestans egyház jubilaris évében, a két protestans testvér hitfelekezet zsinatot megtartó évében van-e nevezetesebb, van-e kívánatosabb és életbevágóbb mozzanat ezen kerületi alkotásnál, melyből idővel Isten segedelme és a protestans hívek buzgalma mellett egy egyetemes magyarhoni evang. leánynevelő-intézet nőheti ki magát.

Eleitől fogva általános helyesléssel találkozott s általános lelkesedéssel fogadtatott egyházkerületünkben annak elnöksége által megpendített ama eszme, hogy kebelében minél előbb állíttassék fel egy hitfelekezeti jellegű nőnevelő-intézet, „melyben a vidéken lakó lelkészeink, tanáraink, tanítóinknak és országszerte a miveltebb osztálynak leányai aránylag kevés költségen nemcsak a kor miveltségi színvonalán álló és életviszonyainak megfelelő hazafias szellemű oktatásban, hanem tekintve a protestans nő és anya magasztos hivatását főképp oly szív- és kedélynemesítő gondos vallásos nevelésben részesülhessenek, mely által a társadalom értelmes és egyházunk-

nak lelkes tagjaivá válva, annak idejében nemcsak derék hazafiakat és honleányokat, hanem egyszersmind egyházunk számára is benső vallásosságban és józan hitbuzgóságban felnőtt híveket nevelhessenek.“ — Így történt, hogy a kerület felhívására a bányakerületnek több egyháza késznek nyilatkozott azon esetre, ha ezen intézet kebelében állíttatnék fel, jelentékeny áldozatot is hozni e szent célra: ezek közé tartoztak Arad, Losoncz, Selmeczbánya és Orosháza. A budapesti egyházak pedig évi állandó segélyt ígértek a magok részéről, ha ily intézet a vidéken létesül, a fővárost annak felállítására legkevesebbé tartván alkalmasnak.

A múlt évi október hó 3. és következő napjain megtartott kerületi gyűlésen azonban ezen ügy váratlan fordulatot vett, a mennyiben báró Podmaniczky Géza, pest-megyei esperességi felügyelő úr indítvány, hogy „az ezen intézet számára eddig tervbe vett székhelyek mellett Aszód is vétessék figyelembe“ elfogadtatott. A nemeslelkű báró Podmaniczky, báró Prónay és báró Radvánszky családok és Aszód városa azon esetre, ha a nőnevelő-intézet az aszódi kastélyban helyeztetnék el, közel 10,000 frt. alapítványt ajánlottak fel; az indítványt előterjesztett báró úr pedig gondoskodott arról, hogy a kastélyt jelenlegi tulajdonosa 36,000 frton a nőnevelő-intézet céljaira átengedje.

A kerületi gyűlés által a helyszínére kiküldött bizottság jelentésében az aszódi kastélynak megvételét kedvező viszonyainál fogva melegen ajánlotta azon megjegyzéssel, hogy az előnyös vételi alkalmat elszalasztani meg nem bocsátható mulasztás volna, miután Aszód helyrajzi fekvésénél s a fővároshoz való közelségénél fogva nagyon alkalmas hely a kerületi nőnevelő-intézet befogadására.

Ezek folytán a múlt évi december 17-ik napján megtartott kerületi gyűlésnek a püspöki beigtatási ünnepélyen kívül, a nőnevelő-intézetnek ügye volt az egyedüli napirendre kitűzött tárgya. Ezen ünnepélyes gyűlés az esperességek tulnyomó többségének nyilatkozatához képest a kerületi nőnevelőnek Aszódon való felállítását határozta el s a felállítás és szervezés körül előforduló teendőknél látására, valamint az intézet szervezésére a kerületi elnökség elnöklete alatt 18 tagu bizottságot küldött ki, mely bizottságnak tagságát báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő úr is kész volt elfogadni. Ez alkalommal a főesperesek felhívtak, hogy az eddigi befolyt adakozásokat a kerületi pénztárba azonnal küldjék be, egyházanként igyekezzenek adományokat gyűjteni s ezeket folyó évi ápril hó 1-ső napjáig terjeszszék be. Magától értetődik, hogy az e célra szánt adományok ezen időn túl is szívesen elfogadtatnak. Örvendetes tudomásul szolgált a kerületi közgyűlésnek, különösen a bács-szerémi esperesség és a budapesti egyházak állandó évi segélyeik megszavazása, mely szerint Bács-Szerém évenkénti 200 frt., a budapesti egyházak évenkénti 250 frtnyi összeggel fognak az intézet költségeihez hozzájárulni.

Ezentúl a teljhatalmú kerületi bizottság serényen megkezdte és folytatja működését. Mindenekelőtt albizottságot küldött ki kebeléből, mely az intézet felállítására és berendezése ügyében részletes költségvetési előirányzatot és szervezésére vonatkozó javaslatot terjesztett be márczius hó 19-én a teljes bizottság ülésének.

Az aszódi kastély eddigi tulajdonosával megkötött az adás-vevési szerződés s fizettetett a vételárra folyó évi január 7-ig 11,000 frt.; február 7-én pedig 3000 frt., összesen tehát 14,000 frt. — A szerződés értelmében f. é. július hó 1-ig fizetendő 7000 frt. Aszód városa által felajánlott 2200 frt. a javára telekkönyvileg bekeblezett követeléséből fog töröltetni, marad még betáblázott összeg 12,000 frt., mely tehertertel mellett az aszódi kastély tulajdoni joga a bányakerületre a telekkönyvi hatóság által be lett kebelezve.

A fentebb már jelzett lelkes ajánlatok alapján és ezen nőnevelő-intézet ügyének felkarolása folytán, a kerületi pénztárba ez ideig e célra a következő összegek folytak be; fizetett: báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő 2600 frtot, báró Prónay Róza 500 frtot, báró Prónay Irma 500 frtot, báró Podmaniczky Géza és neje 2000 frtot, báró Podmaniczky Ilona 500 frtot, özv. báró Radvánszky Antalné szül. báró Podmaniczky Mária 500 frtot, Vigyázó Sándorné, szül. báró Podmaniczky Zsuzsanna 500 frtot, Patay Ferencné, szül. báró Podmaniczky Gizella 300 frtot, báró Radvánszky János 300 frtot, Podmaniczky Ilona kasszony 200 frtot, báró Podmaniczky Gyula, István, Károly és Béla egyenként 25 frtot, az E. E. E. gyámintézet 190 frtot, Fabiny Teofil kerületi felügyelő 400 frtot, Szontagh Pál kerületi egyházi törvényszéki elnök 200 frtot, Ivánka Imre 50 frtot, Ivánka Pál 10 frtot, az egyházak részéről: Főth 26 frt. 75 kr., Rákos-Keresztúr 290 frt. 20 kr., Duna-Egyháza 21 frt. 50 kr., a pesti magyar egyháznak püspök avatási ünnepélyt rendező bizottsága 164 frt. 50 krnyi felesleget szolgáltatott be, az egyetemes egyház 500 frt. segélyt adott, kamat nélküli kölcsönt 10 évre 3000 frtot. Fizettek végül idáig Kis-Karta 10 frtot, Tót-György 6 frt. 70 krt, Vadkert 16 frt. 30 krt, Czegléd 100 frtot, Török József főesperes 100 frtot, Kiss József Duna-Egyházán 5 frtot, Csomád 33 frtot, Irsa 43 frtot, az aszódi takarékpénztár 200 frtot, a kecskeméti egyház 100 frtot, a vadkerti egyház 200 frtnyi alapítványa első részletére 20 frt., Czinkota 50 frtot, Brünauer Mór aszódi kereskedő 200 frtot, Melczer Gyula alesperes Acsán 10 frtot, az acsai egyház 16 frt. 4 krt, az albertyi egyház 63 frt. 50 kr., Czinkota 50 frtot.

Ezen befizetett adományok kapcsán még felemlítendő hogy báró Prónay Gábor úr egy félfizetéses helyre 2000 frtnyi alapítványt jelentett be, melynek értelmében a növények ajánlási joga öt illetendi meg, így ez irányban is egy nagylelkű kezdeményezés történt.

Ezen előzmények után bár reményvel nézünk az április hó 1-én bejelentendő, illetőleg beszorgálandó adományok elébe, melyek e lapokban közöltetni fognak, mégis nem minden aggodalom nélkül valljuk be, hogy nagy még az anyagi teher, a mely a kerület vállaira ezen intézet felállítása és fentartása által nehezedik, mert ezen intézet a kitűzött célnak csak úgy felelhet meg, ha a tan- és ellátásdíj mérsékelten állapítatik meg, így a szülők leánykáikat annyi költséggel, melylyel azok másutt elhelyezhetők, ezen intézetben neveltetetik, ennél fogva a fizetés, a két forintnyi beiratási díjon kívül egy 10 hónapból álló iskolai évre, a rendes tantárgyakban való oktatást, teljes ellátást, mosatást és orvosi segélyt is bele értve, lelkészek, tanárok és tanítók gyermekei számára 200 frtban lett megállapítva.

Lehet-e a szülőkre nézve előnyösebb nőnevelő intézetet találni, mint az Aszódon felállítandót, mely nagyjában a polgári iskolák számára kiadott ministeriális tantervet követve, a leányok észbeli tehetségét akként fejleszse és a gyakorlati élethez szükséges ismereteket akkép gazdagítsa, hogy az élet bármely viszonyában lelki erőt és hasznos munkásságot kifejtési képesek legyenek és háziaság mellett vallásosság és honszeretet által áthatva, azt a kört boldogíthassák melyben egykor élni fognak.

Ezen nőnevelő intézetnél a nevelés-oktatás helyes vezetése s ellenőrzése céljából bizottság lesz kinevezve. erre a gazdasági ügyeknek vezetése és ellenőrzése is bízatik. Az intézet élén egy igazgató fog állni; a rendes tantárgyak előadására két okleveles tanítónő s egy francia-német nevelőnő, a zongora és a kézimunka oktatásához szintén tanítónő fog alkalmaztatni. Eként előkészítettvén ezen intézetnek f. é. szeptember elején való megnyitása a szülőkhöz legközelebb felhívás bocsátatik közzé, melyben azok minden irányban tájékozva s felhiva lesznek arra, hogy a mennyiben hajlandók leányaikat az aszódi kerületi intézetbe beadni, ebbeli szándékukat f. é. május hó végeig Falvay Antal iskola igazgató urnál (Budapest, Deáktér 4—5. sz. a.) jelentsék be.

Ezekben közölvén a felállítandó nőnevelő intézet megvalósítására tett eddigi intézkedéseket és hangsúlyozva azt, hogy ezen ügy valóban méltó arra, hogy azt mindnyájan lelkesen és áldozatkésséggel felkaroljuk, berekesztem közlésemet a nagy Apostolnak Galatab. VI. r. 10. versében foglalt eme intésével: „Azért míg időnk vagy on mindenekkel jót tegyünk, kiváltképen pedig a mi hitünk cselédivel,“ — és bizzunk abban, hogy egy régen érzett nagy szükségén lesz segítve, hogy ha a protestáns nők hivatásának az életben való megvalósítására, ezen újonnan felállítandó nőnevelő intézetben célszerűen kiképeztetni fognak. *Bachát Dániel.*

*

Korpona, 1891. márcz. 26-án. Tisztelt szerkesztő úr! Becses lapjának f. évi márczius 21-iki 12-ik számában örökbefogadott fiaim vallása kérdésében közölt családi ügyemben indítatva érzem magamat arra felkérni, miszerint a korponai róm. kath. esperes-plébános úrnak hivatalosan hozzám intézett felhívását, valamint arra vonatkozó és neki elküldött válaszomat lapja hasábjain nyilvánosságra hozni sziveskedjék.

Ezen leveleink szóról szóra ekként hangzanak:

„65. szám. A korponai róm. kath. plébániai hivataltól. Tekintetes járásbíró úr! Ugy a selmeczbányai ágost. hitv. ev. lyceum mult évi értesítőjéből, valamint a selmeczbányai róm. kath. plébániai hivatal 1534/1890 számú átiratából biztos tudomást szereztem magamnak arról, hogy a tekintetes járásbíró úr fogadott fiai Árpád és Zoltán Selmeczbányán ágostai ev. vallásban oktattatnak s neveltetnek. Minthogy pedig a nevezett két fiú itt tanintézeteinkbe járva katolikusnak lett a tekintetes úr által beiratkozva s katolikus vallásban is oktattatott, azért hogy azokat továbbra is 1868-iki 53. t.-cz. értelmében szentegyházamnak biztosítsam és eziránt elébb az illető igazgatóságoknál a kellő lépéseket megtehessem, hivatalos tisztelettel kérem: miszerint a két fiú keresztleveleit hivatalomhoz mielőbb megküldeni sziveskednék; ki is teljes tisztelettel marad-

tam a tekintetes járásbíró úrnak Korponán 1891. évi febr. 27-én alázatos szolgálja Machovich Izidor róm. kath. esperes-plebános.

„Főtisztelendő esperes-plebános úr! Folyó évi február 27-én 65. szám alatt hozzám intézett hivatalos felhívására, melyben Árpád és Zoltán örökbe fogadott fiaimat a róm. kath. vallás részére biztosítani buzgólkodik, s keresztleveleiket követeli, — van szerencsém teljes tisztelettel következően válaszolni: Nem tartozom azok sötét táborába, kik száználó vallási elfogultságban szenvednek, a vallások közt válogatni, s azokban a szószékről hirdetett felebaráti szeretet kigúnyolására gyűlölséget szítani szoktak; miután egész multam igazolja, hogy amint nem tudtam vakbuzgó lenni saját vallásomban, úgy nem tanusítottam soha gyűlöletet a róm. kath. vallás és annak igen tisztelt egyház-férfiaik iránt: s hogy gyermekeimet mégis az ágostai evangyelmi vallásban oktattatom és neveltetem, ennek egészen más indoka, vagyis igen természetes és nagyon is törvényes alapja van. Természetes alapja azért, hogyha én gyermektelen házias ember lévén, Árpád és Zoltán természetes fiaimat családi nevemnek és magyar nemességemnek rájuk való átruházásával törvényesen örökbe fogadtam és őket mint atyjuk saját gyermekeimnek elismertem: koránsem lehetett szándékomban egy katolikus családi vonalat alapítani s ezáltal azon protestans családot, melynek nevét viselem, nemcsak magamtól, de szegény gyermekeimtől is örökre elidegeníteni. Sőt még a művelt világ, a felvilágosodottan gondolkozó katolikusok is megbotránkoszának, ha én mint protestans apa nevezett örökbefogadott fiaimat, az őseimtől örökölt vallástól hűtlenül elpártolva, saját véres verejtékem árán katolikusoknak neveltetném. „Kein Verhältniss schwächt die Rechte der Natur.“ Törvényes alapja pedig azért, mert a főtisztelendőség által a jelen esetre fonákul alkalmazott 1868 évi 53. t.-cz. 16. §-a szerint: örökbe fogadott és általam elismert gyermekeim törvényes gyermekekkel egyenlő szabály, tehát a hivatkozott t.-cz. 12. §-a alá esnek, vagyis atyjuknak vallását követik. De hogy is tudott főtisztelendőség ezen törvényezikből ellenem olyatén szakaszt kiolvasni, mely minden helyes ok nélkül belém kötött hivatalos föllépését jogosultnak igazolhatná, ha csak olyformán nem, hogy „pervertit vim legis, eique aliam planeque contrariam affingit.“ Faluhelyen, ahol a mundus amat tenebras-féle világ uralkodik, ilyen kísérletek alig ha okoznának nagyobb feltűnést; egy városban azonban, ahol mégis csak műveltebb polgárság, újabbkori eszméktől áthatott értelmiség lakik, az egyház érdekében, világos törvény ellenére s a felvilágosodott elmék szegyenére kifejített térítgetési túlbuzgóság csak általános visszatetszést, s a felekezetek közt eddig nem ismert egyenetlenséget szülhet, a mitől az ég óvjon minket. Igen sajnálom, hogy főtisztelendőség be sem várva jelen válaszomat Breznyik János kir. tanácsos és selmeczi evang. lyceumi igazgató úr ő nagyságának parancsoló módban sürgősen meghagyni méltóztatott, hogy szegény fiacskáimat a lélek-vándorlás útjára terelje s három nap alatt a róm. kath. vallásbani hitoktatásra utasítsa: másrészt pedig szerfelett örvendek, hogy a fentisztelt igazgató úr adott válaszában családi ügyemet a törvény fegyverével védelmezve ugyan-csak fejen ütötte nem annyira a szeget, mint a zsákból kibújt szögletességet, mi által egész családomat méltán

megérdemelt hálára kötelezte. Fájdalmasan vettem, hogy főtisztelendőség a régtől fennállott baráti viszonyt s a vallásfelekezetek közti jó egyetértést megünva, térítgetési vágyakat burkoló álokoskodását, s ezzel az én érzékeny családi ügyemet közszemlére kiállítani nem átalotta; miután azonban én abbéli elhatározással, hogy fiaimat őseim vallásában protestansoknak akarom és fogom is fölnevelni, az általam mindig nagy tiszteletben tartott róm. kath. szentegyház hitelveibe épen nem ütköző törvényes alapon állok, mint méltatlanul megtámadott és a küzdterre kihivott fél, kénytelen voltam a felém dobott keztyűt fölvenni s jelen soraimmal értésére adni, miként gondolkozom én, és mennyire téved főtisztelendőség, midőn azon balhitben él, mintha az idézett 1868. évi 53. t.-czikkel ellenkezőleg egy katolikus apa protestansoknak, a protestans apa pedig katolikusoknak tartoznék fiait fölnevelni. Azon hivatalos felhívásának tehát, hogy fiaim keresztleveleit kiszolgáltassam, törvényes alapja nem lévén, érzésbeni kívánatának teljesítésére magamat kötelezve nem érzem. Ezzel maradtam Korponán márczius 26-ikán 1891. Főtisztelendő esperes-plebános úrnak alázatos szolgálja Libertini József kir. járásbíró.

K Ü L F Ö L D .

Svajczi levelek. (I.) Svajcza, a vallások szabad hazájába érkezve alkalmam nyílt számos vallásfelekezettel közelebről is megismerkedni. Ezek közül mindenek előtt s főleg a „Heilsarmee“ vonta magára figyelmemet egy saját-ságos külső megjelenése s berendezése, mint azon rendkívüli eredmény által, melyet rövid időn elért.

Gondolom, hogy mindenkit, — ki csak némileg is figyelemmel kíséri az egyházi élet egészének fejlődését, — a XIX. sz. ezen saját-ságos jelensége érdekelné fog; annyival is inkább, mert az egész egyházi élet képét csakis akkor láthatjuk szemeink előtt, ha azon az idő folyamán különböző alakban feltűnedező s elenyésző kisebb-nagyobb felekezeteket figyelmünkre érdemesítjük. Se figyelmet meg is érdemlik. Hisz egy-egy ily felekezet rendszeren valami igaz mozzanatot is rejt magában, keletkezésének legbensőbb oka rendszeren az egyházi élet valamely terének elhanyagolása: ezért egy felkiáltó jel az, mely az egyház szemeit a hiányra irányítja. S ha az egyház megértve a jelt, a hiányt magától megszünteti, maga a felekezet is idővel, amint keletkezett, úgy el is enyészik; hiszen csakis az állhat meg, mi Istentől van!

Ilyen a „Heilsarmee“, mely a belmissio elhanyagolásának s a sok tekintetben beteges, nyomorúságos társadalmi viszonyoknak következménye.

De mielőtt keletkezésének okaira s történelmére áttérnék, külső megjelenésének képét, istentiszteletének leírását adom, hogy a t. olvasóban lehetőleg azon benyomást idézzem elő, melyet a Heilsarmee istentiszteletének szemlélője első alkalommal nyer.

Szép vasárnap délután volt; néhány társammal a külvárosba menve távolról trombita hang s vidám dal ütötte meg fületem — mit eddig az ascetikus Bazelen még nem hallottam s ép ezért nem kis csodálkozással kérdeztem, mi az? Felelet: a Heilsarmee istentisztelete. Bemennünk. A házon nagy vér-piros lobogó lengett e felirattal „Blut und Feuer;“ az ajtó felett ríktó betűkkel „Willkommen;“ az ajtó mellett feketébe öltözött leány (Hallelujah-Mädchen) állott, kezünkbe nyomta a „Kriegsruf“ (a

H. hivatalos lapja) legújabb számát s az istentiszteletnél használatos énekeskönyvet (50 cent); azután bevezetve helyt mutatott.

De mily kép tárult szemeim elé! Egy nagy terem tömve a legkülönfélébb néppel, jobbra a nők, — balra a férfiak; a terem hátulsó részén szemben az ajtóval nagy emelvény, rajta az „üdv katonái“ félkörben, közepütt a kapitány egy ötvenes férfiú, mögöttük a zenekar; a falakon a legrikítóbb falragaszok: „Jön a halál, készülj Isten elé lépni.“ „Térjete meg.“ „Krisztus mi értünk halt meg“ stb. Az emelvény mellett áll a „Buss-Bank,“ hová a bűnbánók, a megtértek vezettetnek, hogy megjavulásukat, előbbi életük elhagyását így külsőleg is mutassák.

Mikor beléptünk ép énekeltek; a hadnagy egy, fiatal nő előolvasta a vers-szakokat egyenként, mire azután megszólalt a karének, kísérve a trombiták harsogó zajától, melyhez a közönség lábával és kezével verte az ütemet; a dallam világi s lehetőleg gyors menetű.

Az első benyomás kimondhatatlanul visszataszító volt s mégis e dal különös izgatottsággal töltött el; az a zaj, szilaj ének mindenkire birt némi hatással.

Az ének elnémulása után a kapitány egy, az újtestamentumból választott szakaszt olvasott fel, mire néhányan — férfiak és nők vegyest — rövid (5 p.) beszédeket tartottak, melyek mindenike azzal végződött: „Tudom, hogy Krisztus én érettem halt meg.“

E rövid beszédek után a megváltottak tartották vallomásaikat. Mindenekelőtt egy férfiú lépett az emelvényre; elmondta, hogy azelőtt ritkán volt józan, lopott s még sem volt semmije, temploma a kocsmá volt: s most „mióta a Krisztus él benne,“ mióta a Heilsarmee tagja, boldog, megelégedett; a nyomor eltűnt, van jó ruhája, jó csizmája. Beszédét néhány hiányosan öltözött, sápadt, beesett arcú munkás a legnagyobb figyelemmel hallgatta.

Utána egy fiatal leány lépett az emelvényre, a megindulástól reszkető hangon, majd hangos zokogásra fakadva bűneit a legnagyobb nyíltsággal mondotta el, élénk vonásokkal ecsetelte előbbi nyomorult életét s most boldog; életét a Krisztusnak szentelte; annak akar élni, — ki ő érette meghalt. „Oh leányok okuljatok példámon, hagyjátok el bűnös életeteket, jöjjetek a Krisztushoz. mosakodjatok meg az ő szent nevében s boldogok lesztek ti is: győzzétek le az álszégycet s jöjjetek.“ Ezzel végezte vallomását.

E vallomásokat az üdv katonák „O Gott!“ „Hallelujah!“ „Amen!“ közbekiáltásaikkal kísérték, mintegy a bűnvallók erősítésére.

E vallomások után az istentisztelet főrésze, az ima jött. Egy fiatal leány, míg a többiek a földre borultak — az emelvény közepén megállva, behúnyt szemeit az ég felé emelve lágy, igazán vallásos ihletől áthatott hangon imádkozni kezdett.

Az előbbi zajra s rohamos beszédekre e csendes ima rendkívül jó, megnyugtató hatást gyakorolt. Az ember azt vélte egy egyszerű, szerény lélek hálaadó imáját hallja de csak pillanatig: a lágy hang mindig erősebb lett, lassanként emelkedő erővel a fanatizmus lépett elő: a szavak mindig gyorsabbak, a hang mindig emelkedettebb, áthatóbb, szinte kiáltó lett; az előbb nyugodt arc, mindig sápadtabb és sápadtabb, teste reszketett, kitárt karjai görcsösen nyultak előre — mikor a bűnösöket hívta — mintha ki akarta volna őket az ördög hatalmából ragadni. Végül egy a velőt átjáró kiáltással s egy rá következő alig hallható halk Amen-nel befejezte az imát. Az imádkozó izgatottsága az egész hallgatóságra átment, senki sem volt a teremben kin meghatottság nem látszott volna, minek előidézéséhez az imán kívül az üdvkatonák s a bűnvallók sóhajtozása, sirása s fohásza nem kis mértékben hozzájárult.

Az ima után szinte könnyebben lélegzett fel az ember, mintha nagy teherrel szabadult volna meg. Egy jól játszott szerep vagy pedig a legtökéletesebb fanatizmus volt ez? Így imádkozni bizonyára csak egy nő képes!

De ez általános izgatottságot fel kell használni; az emelvény egy pillanat alatt üresen áll; az üdvkatonák a közönség között elszélednek; a nők a nőkhöz, — a férfiak a férfiakhoz mennek s akin a megindulásnak csak legkisebb jelét is észreveszik, felkeresik s szeretetteljes hangon kéri „mosdjék meg a bárány vérében.“

Nem messze egy leány ült, kin a legnagyobb meghatottság látszott; az egyik nő-tiszt hozzá megy, szeretetteljesen átkarolva kéri: „boldog vagy testvér?“ A leány nem tud tovább uralkodni magán, szemeit kezeivel befödve keserves zokogásra fakad. „Én soha sem leszek boldog!“ — öt percz múlva a Bussbankon zokog.

A fentebb említett néhány halvány férfi, ki volt társuk vallomását oly figyelemmel hallgatta, ingadozó lépéssel szintén oda tart; egy hét múlva ezek tartották vallomásukat.

Az emelvényről hivatalos hangon hangzik a kapitány jelentése „négy lélek a forrásnál.“

Végül a nő-hadnagy hivatalos felszólítása következik, melyben a közönséget a bűnös élet s az ördög elhagyására s a Krisztus szolgálatára felszólítja. Ez némileg liturgikus formula s így hangzik: „... Bűneitekben akartok meghalni? Továbbra is az ördögnek akartok szolgálni, vagy pedig a Jézus Krisztus zászlaja alatt küzdeni? Nézzetek reánk! Oh mily boldogok vagyunk mi! Én tudom, hogy megváltóm él; én nem csak hiszem, nem, én tudom, hogy megváltóm él, én egész biztosan tudom. Nem akarjátok ezt magatok is megkísérteni? Jöjjetek ide, gyorsan, azonnal, rögtön! De nektek mindjárt kell jönnötök, mindjárt, nem halljátok?“

Ezután a közönséget a legközelebbi istentisztelet meglátogatására meghíva az istentiszteletet befejezi. Ez istentiszteleteket a rendkívüli gyors egymásután s a változatosság jellemzi, mi a közönség figyelmét folytonosan leköti, kedélyét folytonos izgatottságban tartja.

Ily istentiszteleteket minden nap este s minden vasárnap délelőtt- és után s este tartanak: s csodálatos! termeik mindig telvél; akad mindig egy-két lélek, mely „a vér forrásá“-ban megmosdik.

Ez istentiszteleteken kívül a szabadban is tartanak istentiszteleteket, sétatereken, utcán, mulató helyek közelében, hová processzióval, énekkel vonulnak ki, elől a lobogó vér piros zászlóval. Rendszeren a legnépesebb helyeket keresik fel, hogy magukra vonják a figyelmet; a legnagyobb néparadatban megállanak s a vörös zászló körül, mint kis hadsereg — csoportosulva vagy karéneket énekelnek, vagy valamelyik jó hangú Hallelujahmädchen énekel egy szóló éneket.

Néha beszédeket is tartanak egy szabadon választott szentirási hely alapján; a szókok rendszeren asszonyok vagy leányok; beszédök, legalább nézetem szerint — páthossal elmondott érzélgés minden mélyebb gondolat nélkül; de hogy „szépen“ beszélnek s különösen társaikra nagy hatással bírnak, — azt el kell ismernem. — Egy beszéd nem tart tovább 8 percznél: a hallgatóság türelmét nem igen teszik próbára!

Az istentiszteletek közönsége nagyon vegyes; különös előszeretettel az alsóbb munkásosztályok látogatják.

Ez istentiszteletek ép különlegességük — a vallomás, beszédek s imájuk által, — melyekben gyakran a legmélyebb, sokszor a fanatizmusig menő vallásos meggyőződés nyilatkozik, — bírnak oly nagy hatással a népre.

Dedinszky János.

VEGYESEK.

— Kevés előfizető és sok hátrálék, — nagy igények és kicsiny pártolás mellett nagyon bajos fen tartani a lapot!

Évnyegedes előfizetőinket előfizetéseik megújítására, a hátrálékosokat tartozásaik törlesztésére kéri

a szerkesztő-kiadó.

— **Lelkeszi jubileum.** Mint értesülünk a losonczy ág. hitv. ev. nagy érdemű lelkész s érdemült pestmegyei főesperes nt. **Margócsy József** úr márczius 22-én ünnepelte papi hivataloskodásának 30. évfordulóját. A munkás férfiú szerénységének megfelelőleg csak legszűkebb családi s baráti körben folyt le az ünnep. Engedje meg derék testvérünk, hogy habár csak utólag, mi is kivegyünk részünket az ünneplésből, kívánva úgy magunk mint sok barátja nevében hosszan tartó életet, boldogságot s nemes törekvéseihez Istentől áldást!

— **Wimmer-émlék.** 1893. évi augusztus 20-án száz éve lesz, hogy Wimmer G. A. született. Ő mint lelkész és nemzetgazda, mint lelkes hazafi, ki ez okból külföldre menekülni kénytelen volt, de első sorban mint a 46 év óta evangélikus és hazafias szellemben áldásosan működő felső-lövői evang. tanintézeteknek alapítója magának elévülhetlen érdemeket szerzett. Így tehát nagyon természetes, miként többen azon gondolatra jöttek, hogy a magyar Franckenek születésnapja századik fordulója alkalmából Felső-Lövön emléket kellene állítani. Dr. Károlyi Antal úr, Vasvármegye főjegyzője e célra alkalmas terveket volt szíves átengedni és Felső-Lövő községe ugyanazon célra már 100 frt. adományozott. Minthogy Wimmernek széles e hazában számos barátja és tisztelője van, ki Wimmer-émlék felállításához bizonyosan szintén szívesen hozzájárul, mindezeket azon tiszteletteljes kérelemmel tesszük közhírré, hogy e célra szíves adományokat, mielőbb a felső-lövői evang. tanintézetek igazgatóságának megküldeni méltóztassanak.

— **A magyar protestáns irodalmi társaság** f. április hó 6-án d. u. 5 órakor a budapesti ev. ref. főgymnasium dísztermében tartandó közgyűlése alkalmából megjelent a társaság pénztári állásának kimutatása. **Bevétel:** 7351 frt 46 kr. **Kiadás:** 6780 frt 49 kr. **Maradék:** 570 frt 97 kr. **Költéségleírányzat** 1891. évre: **Bevétel:** 8336 frt. 97 kr. **Kiadás:** 6001 frt 29 kr. **Maradék:** 2333 frt 68 kr. **Vagyonállás** 1890. decz. 31-én: 40,880 frt. 15 kr. **Szaporulat:** 1248 frt 95 kr. Sajnos, hogy e társaságnál is nagy szerepet játszanak a tagdíjhátrálékok. Vagy talán ez minden protestáns vállalat természetes tartozéka? Különben az Urnak áldásából csak örvendenünk lehet e szép sikernek. Nagyon óhajtható, hogy a fokozódó igényeknek megfelelően fokozódjék a pártfogás buzgalma, kivált ha az annyira szükséges s követelt népies kiadványok megindítására is ki akarjuk terjeszteni a társaság működését.

— **Első magyar nyelvű istentiszteletet** tartott f. é. Husvét első ünnepén tisztt. Bogyay Antal lelkész úr Nyitra-Zerdahelyen! Helyes! I. Kor. IX, 20. 21.

— **Theol. akademiái tanárok díjazása.** A pozsonyi kir. jogakademia tanárainak háromtagu bizottsága e napokban volt megköszönni grf. Csáky miniszternek, hogy fizetésüket 500 forinttal felemelte s őket — mint a pozsonyi lapok írják — „egy rangba“ helyezte a kolozsvári egyetemi tanárokkal. — Vajjon a magyarhoni ev. egyház theol. akademiájának tanárai mikor részesülnek valami hasonló szerencsében? Hasznos ugyan a türelem erényében való gyakorlás, s a tudomány is többi között arra való, hogy hevítsen, de hát „sunt denique certi fines.“ A rendes tanároknak — kivéven a gyakorlati theol. tanszék betöltőjét, ki ingyen tanít — épen 1000 forint hiányzik a még Acsán régen megállapított summához, — a magántanárok pedig

oly összeggel díjaztatnak, mely még a méregdrága Pozsonyban is az éhenhalásra sok talán, a megélhetésre azonban mindenesetre kevés (jó, hogy van némi privátvagyonuk s lelkésedés a szivőkben). Tarthat-e ez állapot így sokáig? Nt. Gaál Mihály lelkész úr szerint igen (?); aki érdeklődéssel viseltetik ugyan az akademia irodalmi működése iránt, a sorsjáték nyereseményének proponált felosztásánál azonban, (l. Ev. Egyh. s Isk. f. é. 10. sz.) valamint általában az ő — különben szép — zsinati törvényjavaslatában, kihagyta a pozsonyi theol. akademiának nyugdíj dolgában is csehül álló tanárait a sorból. Feltesszük, hogy igen tisztelt lelkész úr nem szűkölködik bizonyos kárpótló reserve-gondolatok nélkül ezen, — talán szintén napirenden álló — kérdésben. Mert azt talán nem nehéz belátni, hogy az anyaszentegyház azon munkásai, kiktől a papi vizsgák jeles megállásán kívül, theol. tanári vizsga, irodalmi munkálkodás és derék — minden másféle keresetet kizáró tanári gyakorlat kivántatik; — állandó nyomorúságra nem kárhoztathatvák.

... papos.

— **Gyász eset.** Folyó év márczius hó 31-ikén, korának 83-ik évében meghalt Grinádón fiánál, az ottani lelkész-nél, és ugyanott április hó 2-ikán nagy részvét mellett el is temettetett: Csernák Tamás. A boldogult 48 évig a lubinai ev. egyház tanítójaként működött. Testi erejének fogyatkozása miatt kénytelen volt 12 év előtt állását elhagyni. A több mint 2500 lelket számító egyház 48 évi fáradhatlan működés után a boldogultat minden további segély, illetőleg nyugdíj nélkül hagyta — tovább menni. Ez is egy példája a mi hazai egyházunk — rendetlenségének.

— **Protestans szemle** II. füzeté érdekes és változatos tartalommal megjelent. — Vannak benne. I. Értekezések és tanulmányok: 1. Kermann Dániel élete, Zs. M. 2. Egyházi tanulmányt. franczia földön. — Balogh Ferencz. — 2. Révész Imre a magyar reformáció kezdetéről. Révész Kálmán. — 3. A korinthusi gyülekezet bajai. Dr. Masznyik E. — 5. A reformáció Magyarországon a mohácsi vészig. Zoványi Jenő. — II. Könyvismeret és: Fáy András életrajza. Irta Badics Ferencz. — Fáy András élete és művei. Irta Erdélyi Pál. — Kenessey Béla. — Missióügy: Belmissiói levelek. Csiky Lajos. Irodalmi szemle a) Hazai irodalom b) külföldi irodalom.

PÁLYÁZATOK.

Segédlelkészt keresek, ki német és magyar nyelven a lelkészi teendőknél segédkezni képes.

Javadalmazása: külön butorzott szoba, teljes ellátás és évi 100 frt. Szíves jelentkezések alúlirotthoz intézendők.

Mezőberény (Békésm.), 1891. márczius 30-án.

Dax György,
ev. lelkész.

A nyiregyházi államilag segélyezett ágost. hitv. evang. főgymnasiumban a német és latin nyelv tanításával egybekötött segédtanári tanszék betöltendő. **Évi fizetés** 800 frt.

A protestans vallású pályázók végzett tanulmányaikról, képesítésükről, eddigi alkalmaztatásukról szóló bizonyítványukkal felszerelt kérvényeiket f. évi június hó 10-ig az alúlirott felügyelőhöz küldjék be.

Nyiregyháza, 1891. márczius 10-én.

Dr. Meskó László,
főgymn. felügyelő.